

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

המערער: אהרון דומב

ע"י ב"כ עו"ד אביעד ויסולי

נגד

המשיבים: 1. אלדד מנחם יניב

2. שמואל הספרי

משיבים 1 ו-2 ע"י ב"כ עו"ד מיכאל ספרד ו עו"ד אנו דעואל לוסקי

3. גד שמואל טאוב

ע"י ב"כ עו"ד ישי שניידור

פסק-דין

השופט עודד שחם:

בפנינו ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בירושלים (כב' השופטת ת' בר אשר - צבן, 11.11.14), בת.א. 16170-03-11¹. בפסק הדין נדחתה תביעת לשון הרע שהגיש המערער.

1. המערער הוא מר אהרון דומב (להלן – מר דומב או המערער). מר דומב מתגורר בקרית ארבע. בשנים 1991 – 1996 שימש מר דומב כדובר מועצת היישובים ביהודה, שומרון ועזה (להלן – מועצת יש"ע). בשנים 1996 – 1999 שימש כמנכ"ל מועצת יש"ע. במהלך השנים שלאחר מכן מילא מר דומב תפקידים ציבוריים נוספים.

2. התביעה שהגיש מר דומב סבה על ספרון שכותרתו "השמאל הלאומי (טיוטא ראשונה להערות)" (להלן – הספרון). הספרון חובר על ידי מר אלדד יניב (להלן – מר יניב או המשיב 1) ומר שמואל הספרי (להלן – מר הספרי או המשיב 2; להלן ייקראו השניים ביחד – המחברים). במוקד התובענה עומד פרק 23 לספרון (להלן – פרק 23 או הפרק). הספרון פורסם בקיץ 2009. הוא נמכר במחיר סמלי של 1 ₪ ברשת "צומת ספרים". הוא פורסם באתר האינטרנט של המשיב 2 ובאתרי אינטרנט נוספים. חלקים מהפרק האמור פורסמו על ידי אחד

¹ הערעור סב גם על שתי החלטות ביניים. האחת, מיום 27.4.14 והשנייה מיום 1.6.14. בהחלטות האמורות נקבע, כי בית משפט קמא ידון בטענות הגנה, למעט הגנת אמת דיברתי, ללא צורך בשמיעת ראיות. בית המשפט אף פטר את המשיב 3 מהגשת סיכומים, לנוכח אפשרות שבסופו של עניין לא תידרש החלטה בעניינו. כפי שיפורט להלן, ההכרעה בערעור על פסק הדין מקפלת בחובה הכרעה גם בסוגיות אלה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

המגיבים בבלוג שערך וכתב במועדים הרלוונטיים מר גדי טאוב, הוא המשיב 3 בערעור
(להלן – מר טאוב או המשיב 3; ביחד ייקראו כל המשיבים להלן – המשיבים).

3. על פי הטענה, פרק 23 בספרון האמור כולל טענות ואמירות המהוות לשון הרע כלפי מר
דומב, על פי חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה – 1965 (להלן – חוק איסור לשון הרע)². בפסק
הדין נשוא הערעור נדחתה התביעה. נקבע, כי אין מדובר בפרסום המהווה לשון הרע. נקבע
עוד, כי גם אם היה נקבע כי קיים בפרסום לשון הרע, למשיבים הייתה עומדת הגנה, ובכלל
זה הגנת הבעת דעה בתום לב בעניין ציבורי, הקבועה בסעיף 15(4) לחוק האמור.

4. מכאן הערעור שבפנינו. דין הערעור, כמפורט להלן, להתקבל בנקודה אחת. מהלך הדיון יהיה
כלהלן. תחילה אעמוד בקצרה על הספרון והפרק נשוא הערעור. בהמשך לכך, אדון בשאלה
האם יש בפרסום הספרון לשון הרע. במסגרת זו, אתייחס למעמדו של מר דומב כאיש ציבור.
מסקנתי היא, כי על פי המבחנים שנקבעו בפסיקה, בחלק מן ההיגדים נשוא התביעה יש
משום לשון הרע. על רקע זה אדון בשאלה האם עומדת למחברים הגנת הבעת דעה בתום לב
בעניין ציבורי. מסקנתי היא, כי לא ניתן לאשר את קביעת בית משפט קמא, לפיה המחברים
זכאים להגנה האמורה. אשר למשיב 3, מסקנתי היא, כי אין עילה להתערב בקביעת בית
משפט קמא לפיה אין בפרסום שנעשה על ידו משום לשון הרע.

5. תחילה מתבקשת הערה מקדמית ביחס למסגרת הדיון. המערער טען בבית משפט קמא, כי
נוכח שתי החלטות קודמות בהן נדחתה בקשת המשיבים לדחיית התביעה על הסף (כב'
השופט מ' אביב, החלטות מן הימים 10.11.11 ו- 17.3.12), קם מעשה בית דין המונע
מבית המשפט לקבוע כי אין בפרסום לשון הרע. בית המשפט קמא דחה טענה זו. אין עילה
להתערב במסקנתו, הואיל ומעיון בהחלטות האמורות עולה, כי אין בהן קביעה פוזיטיבית
בדבר קיומו של לשון הרע בפרסום. בשולי עניין זה אעיר, כי בכל מקרה, מקום בו מדובר
בהחלטות קודמות של בית המשפט באותו הליך, לא חלה כלל התורה של מעשה בית דין,
ויש להידרש לדוקטרינה של "law of the case" (לתורה האמורה, ולחריגים לה, ראו דיון
מפורט בפסק דינו של כב' השופט ת' אור בע"א 5610/93 זלסקי ואח' נ' הוועדה המקומית

² התביעה התבססה גם עלילות משפטיות נוספות, ובהן שקר מפגיע ורשלנות, לפי פקודת הנזיקין (נוסח חדש). בית משפט קמא דן בטענות
אלה ודחה את התביעה ככל שהיא מבוססת על העילות האמורות, מטעמים משפטיים בעיקרם. אומר כבר עתה, כי קביעות בית המשפט
בסוגיות אלה מקובלות עליי, מן הטעמים שפורטו בהרחבה בפסק הדין, ולא מצאתי כל עילה להתערב בהן.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

לתכנון ובנייה ראשון לציון פ"ד נא(1) 69 (1997), בפסקאות 20 - 22). מכאן, אעבור לדון
בערעור לעיצומו.

6. לשון הרע. באופן כללי, אין עילה להתערב בנקודת המוצא הנורמטיבית שהניח בית משפט
קמא לבחינת קיומה של לשון הרע. מדובר בשאלה נורמטיבית. הדגש בהקשר זה הוא על
מבחן אובייקטיבי. לעניין זה נפסק, כי "...יש לשלוף מתוך הביטוי את המשמעות העולה
ממנו, לפי אמות המידה המקובלות על האדם הסביר. כלומר, יש לפרש את הביטוי באופן
אובייקטיבי, בהתאם לנסיבות החיצוניות וללשון המשתמעת... יש לשלוף מתוך הביטוי את
פרשנותו הסבירה, ולברר האם מדובר בביטוי הגורם להשפלת אדם פלוני בעיני האדם
הסביר" (דברי כב' הנשיא ברק בע"א 4534/02 רשת שוקן בע"מ נ' הרציקוביץ' פ"ד נח(3)
558 (2004)) (להלן – פסק דין הרציקוביץ'). בהקשר זה, השאלה היא, "מהו המובן שהאדם
הסביר והרגיל היה מייחס לפרסום, והאם היה באותו מובן כדי לפגוע בשמו הטוב של
התובע. בהתאם לכך, אין חשיבות לכוונת המפרסם או לדרך בה הובן הפרסום על-ידי הטוען
לפגיעה בו" (דברי כב' השופטת ביניש בע"א 1104/00 אפל נ' חסון, פ"ד נו(2) 607 (2002)).
בפרשת הרציקוביץ' נפסק עוד, "כאשר בית המשפט נתקל בקושי פרשני, עליו להעדיף את
הפרשנות לפיה הביטוי אינו מהווה לשון הרע" (שם, בפסקה 13). בתוך כך, ניתן משקל
ממשי לכך שהפרסום נעשה אודות איש ציבור.

7. אשר לפירוש הביטויים נשוא התביעה. בית המשפט העליון קבע בהקשר זה כי "משמעותה
של התבטאות אינה נגזרת אך ורק מפירושן המילולי או הבלשני המדויק של המילים שבהן
נעשה השימוש. נסיבות חיצוניות הסובבות את הפרסום, ההקשר בו נאמרו הדברים – כל
אלה, וכיוצא באלה, יש בהם כדי ללמד מהו, אל נכון, פירושו של הפרסום" (רע"א 10520/03
בן גביר נ' דנקנר (12.11.06), בפסקה 24). יש בכך כדי לתמוך בגישתו של בית משפט קמא,
כי בפירוש הביטויים נשוא התביעה יש מקום להידרש לפרסום בכללותו. בה בעת, יש
להתייחס באופן ספציפי לכל אחד מן ההיגדים הרלוונטיים. בהקשר זה פסק בית המשפט
העליון, כי הפירוק של הפרסום להיגדים כאמור "חייב תמיד להיעשות בזהירות ראויה תוך
שימת לב גם למכלול. גם כאשר הדיון מתמקד בביטוי ספציפי, מצווה בית המשפט, כדי
לבחון אם מדובר בביטוי מלעז, לבחון את הפרסום בכללותו" (ע"א 9462/04 מורדוב נ'
ידיעות אחרונות בע"מ, פ"ד ס(4) 13 (2005), בפסקה 7 לפסק הדין).

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

8. על רקע עקרונות אלה, יש לבחון את הפרסום נשוא התביעה, אשר במרכזה, כאמור, פרק 23
לספרון. לכך אפנה עתה.
9. מעיון בספרון עולה, כי אחד הנושאים המרכזיים בו הוא עוסק הוא "מפעל ההתנחלויות".
הכוונה להתיישבות של יהודים בשטחי יהודה ושומרון מאז שנת 1967, וביחסה של המדינה
על רשויותיה אליה. הוא מתאר את ההוצאה הכספית של המדינה לעניין זה (בפרק 20), ואת
השימושים החלופיים בכספים אלה, לשיטת המחברים (בפרק 22). הספרון מבחין בין
קבוצות שונות של מתיישבים, לשיטת מחבריו (ראו בפרקים 27, 29, 35, 36). הוא עוסק
ביחס של המכונים "השמאל" אל המתנחלים (פרק 24). הוא מביע דעה ביקורתית אודות
השליטה בשטחי יהודה ושומרון (בפרקים 16, 18, 19). הוא מעלה מתווה מוצע לפתרון
הסכסוך בין מדינת ישראל ובין הפלסטינים (פרקים 36 – 39). הוא מתאר את התוצאה הלא
רצויה, לשיטתו, במקרה שהפתרון האמור לא ייושם (פרק 41 ואילך).
10. קביעתו של בית משפט קמא כי בפרסום אין לשון הרע מבוססת על שלושה טעמים. הטעם
הראשון הוא, כי הפרסום כמכלול, וכל היגד בנפרד, אינו מהווה לשון הרע. בהקשר זה נקבע,
כי הספרון מתייחס לקבוצות שונות באוכלוסייה בהקשרים שונים, ונוקט עמדה לגביהם. צוין,
כי פרק 23 מתייחס למפעל ההתנחלויות, הזוכה בספרון לביקורת רבה, ואף חריפה
ומשתלחת. ראיית הפרק הנדון ככזה העוסק במערער, כך נקבע, מהווה "באופן מובהק
הוצאת דברים מהקשרם וחוטאת להבנת הספרון כולו כפשוטו". ראייה כזו, הוסיף בית
המשפט וקבע, מגלה "חוסר הבנה של הכתוב כפשוטו. אין צורך בדרש, רמז או סוד כדי
להבין את האמור בפרק זה, אלא יש צורך לקרוא את הספרון כולו, או אף די את חלקו, כדי
להבין שאין כל התייחסות אל התובע עצמו וכי כל טענה כאילו ישנה התייחסות אליו חוטאת
להבנת הנקרא".
11. קביעות אחרונות אלה שלובות בטעם השני עליו עמד בית המשפט, לפיו אין בפרסום
ההתייחסות אישית אל המערער, הנזכר רק בכינויו. בהקשר זה צוין כי המחברים אינם עוסקים
במנהיגים ספציפיים של ציבור המתנחלים, שהם רבים. נקבע, כי המחברים אינם מתייחסים
באופן אישי לאותם מנהיגים של ציבור המתנחלים אשר הוזכרו. הוטעם, כי לא נאמר מיהם
אותם אנשים, היכן הם גרים או מה עשו. נקבע, כי המחברים בוחרים בכינויים של שלוש
דמויות מוכרות, ומגלגלים עליהם את טענותיהם ואת ביקורתם כלפי אותו מפעל.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

- 1
2 12. בהקשר זה קבע בית המשפט כי המערער מוכר בכינוי בו נעשה שימוש בפרסום, "דומפה".
3 נקבע גם, כי היה פעיל בהתיישבות היהודית בשטחי יהודה ושומרון. אין בכך כדי לשנות,
4 שכן הוא אינו "מוזכר באופן אישי, אין התייחסות אישית אליו ולקורא לא מסופר דבר
5 אודותיו". בנסיבות אלה, "אין דבר וחצי דבר המתייחס אל 'דומפה' או אל השניים האחרים
6 באופן אישי העונה על הגדרת לשון הרע בחוק". פסק הדין בא חשבון עם מה שהוגדר
7 כ"ניסיונו של התובע לנכס לעצמו עלבון מהדברים", והגדיר ניסיון זה כמעורר תמיהה.
8
9 13. אין בידי לקבל את מסקנתו הגורפת של בית משפט קמא, לפיה אין בפרסום כל התייחסות
10 אישית למערער. נקודת המוצא היא, כי המערער אינו נזכר בשמו המלא, אלא בכינויו. עם
11 זאת, כינויו של אדם הוא חלק בלתי נפרד מאישיותו. לא אחת, ניתן לזהותו, במבחן האדם
12 הסביר, על פי כינוי זה, להבדיל משמו המלא. במקרה זה, כינויו של המערער דומה עד מאד
13 לשם משפחתו. לא למותר לציין, כי מתצהירו של המערער עולה, ובית משפט קמא לא קבע
14 אחרת, כי הוא מוכר בציבור ובתקשורת בכינוי "דומפה" (ראו סעיף 3 לתצהיר). מן הפרסום
15 עולה גם הקשר בין המערער, ובין מועצת יש"ע. אין מחלוקת, כי המערער שימש כמנכ"ל
16 מועצת יש"ע (ראו בפסקה 7 לתצהירו). מכלול נסיבות אלה מאפשר בנקל לזהות בפרסום את
17 המערער, במבחן האדם הסביר.
18
19 14. זאת ועוד. הפרסום אכן כורך את המערער, ביחד עם מנהיגים אחרים, עם ציבור המתנחלים.
20 כך נעשה בפסקה הראשונה של פרק 23. פסקה זו כורכת בצוותא חדא את מנהיגי ציבור
21 המתנחלים עם הציבור עצמו, באמירה "הם ומתנחליהם". תחבירית ועניינית, ניתן להבין
22 באופן סביר את הטענות המופיעות אחרי כן, כמתייחסות לציבור כולו, להבדיל ממנהיגיו (הם
23 "לא חלוצים ולא נעליים הם לא נטעו עץ ולא בנו בית. זה האחמדים שעשו עבורם את
24 הכול. כבר יותר מארבעים שנה שהם אוספים את הפלשתניאים מהמחסומים ונוסעים למפעל
25 באזור התעשייה המפואר בברקן ... ואפילו לא משלמים להם שכר מינימום. כי הם סתם
26 ערבושים. החוק הישראלי לא חל עליהם, ואם חל, מי אוכף?").
27
28 15. דברים אלה הם חריפים ובוטים. יש בהם כדי לייחס עבירה על החוק. בביטויים בהם נעשה
29 שימוש יש גם כדי לייחס, לכל הפחות ברמז, הלך רוח גזעני ("אחמדים", "ערבושים"). לא
30 למותר להעיר, כי בית משפט קמא לא נדרש באופן ממשי לביטויים אלה. עם זאת, הואיל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

והטקסט ניתן לפירוש באופן סביר כמתייחס לציבור, להבדיל מן המערער עצמו, ובשים לב לכללי הפרשנות שנקבעו בעניין הרציקוביץ' הנ"ל, לפיהם במקרה של ספק יש להעדיף פירוש הנותן תוקף לחופש הביטוי, ניתן לאשר את מסקנתו של בית משפט קמא ביחס לחלק זה של הפרסום.

16. שונה המצב ביחס לפסקה הבאה בפרסום, שם מייחסים המחברים למערער, ולמנהיגים אחרים, כי "בשירקס, בקומבינות, שקרים, לחצים, איומים הם הפכו את ממשלות ישראל לדורותיהן, משמאל ומימין, לקבלן הביצוע של מועצת יש"ע". אמירה זו מופנית, במובהק, למערער ולמנהיגים אחרים של ציבור המתנחלים, להבדיל מן הציבור האמור עצמו. לגביה, גם בראיית הפרסום בכללותו, לא ניתן לקבל את הקביעה, כי היא מתייחסת לציבור המתנחלים כולו.

17. בהיגד זה, אשר לא נותח באופן ממשי על ידי בית משפט קמא, יש כדי לייחס מידה של אי יושר למערער. גם אם אניח, כי הביטויים בהם נעשה שימוש אינם מייחסים עבירות פליליות, יש בהם כדי להטיל דופי במערער, להאיר את אישיותו ומעשיו באור שלילי, ומשכך, במבחן האדם הסביר, יש בהם משום לשון הרע אודותיו. הדברים אמורים בעיקרם בטענה המייחסת למערער שקרים וקומבינות.

18. הטעם השלישי למסקנתו האמורה של בית המשפט היה, כי סגנון הכתיבה מצביע על כך שאין מדובר בקביעת עובדות. בית משפט קמא קבע, כי מדובר ב"כתיבה פוליטית מובהקת, המובאת בסגנון ספרותי בוטה, מתריס ומתגרה, שנועד להדגיש עובדות, להקצין עמדות ולהמחיש בצורה ציורית חד את עמדת המחברים". נקבע עוד, כי "הצגת עובדות אגב כתיבה בסגנון זה אינה מתיימרת להיות כתיבה המתארת עובדות נכונות או מדויקות הקורא כתיבה בסגנון זה מבין שמדובר בכתיבה המציגה עובדות באופן מגמתי שאינו מתיימר להיות מדויק פרסום שנכתב בדרך זו שאינו מתייחס לאדם מסוים באופן אישי, אינו יכול אפוא, להוות לשון הרע".

19. לא ניתן לקבל טעם זה. כבר עמדתי על כך, שבפרסום ישנו קטע, אשר יש בו משום לשון הרע, המתייחס למערער באופן אישי. בדברים המיוחסים למערער יש ממד עובדתי של ממש. המדובר במעשים, אשר על פי הטענה עולים כדי "שירקס, שקרים, לחצים,

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

1 איומים". גם אם אצא מנקודת הנחה שבמבחן האדם הסביר ניתן להניח שאמרות מהסוג
2 האמור לא מייחסות אי יושר או פעולות חריגות ביחס למה שאפשר לצפות, ולו בדוחק,
3 בהתנהלות של תן וקח מול הרשות, וכי בנסיבות אלה אין בחלק מן הדברים משום לשון הרע,
4 הרי שייחוס של שקרים וקומבינות חורג במובהק מכך. הוא נושא עמו ייחוס של אי יושר
5 למערער. יש בו ממד עובדתי המקושר באופן ישיר למערער ומשחיר את פניו. משכך, אני
6 קובע כי יש בהיגד זה משום לשון הרע.

7
8 20. ודוק. העובדה שהדברים מיוחסים למערער בטקסט אשר אופיו הוא פוליטי, אינה גורעת
9 מכך. גם בהינתן אופיו של הטקסט, הקורא הסביר מבין, כי מיוחסת למערער, לכל הפחות,
10 מידה של אי יושר, אשר מצאה ביטוי במעשים המפורטים לעיל. אין בכך שפרסומים מסוג
11 זה עשויים להיות מגמתיים, כדי לגרוע מכך.

12
13 21. לא למותר להוסיף, כי בעניין הרציקוביץ' הנ"ל, מתח בית המשפט העליון הבחנה לעניין סף
14 הסיבולת של איש ציבור בכל הנוגע להבעת דעה מחד, לעומת פרסום בעל אופי עובדתי
15 מאידך. נקודת המוצא שקבע בית המשפט העליון בהקשר זה היא, כי "... אנשים הנושאים
16 במשרות ציבוריות או בתפקידים של ציבור עניין בהם, נוטלים על עצמם מעצם מעמדם
17 ותפקידם סיכונים הקשורים בהתנכלות לשמם הטוב. כמובן אין בכך כדי להצדיק פגיעה
18 בשמם הטוב, שהוא היקר בנכסיהם, אך יש בכך כדי להחליש את המשקל שיש ליתן לשיקול
19 זה ביחס לחופש הביטוי" (ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא, פ"ד מג(3) 840 (1989), בעמוד
20 863). עם זאת, צוין בעניין הרציקוביץ' (בעמוד 570), כי "מן הרגע שמתעורר דיון ציבורי,
21 שאינו במישור עובדתי, עמידותו של הנפגע צריכה להיות גבוהה יותר; עליו להיות נכון
22 לספוג הערות ביקורתיות המתייחסות לדיון זה" (ההדגשה הוספה). מכך משתמע, כי גם ביחס
23 לאישי ציבור, דוגמת המערער, אין מקום להצבתו של סף סיבולת גבוה יותר, בכל הנוגע
24 לפרסומים בעלי ממד עובדתי. זהו המצב במקרה הנוכחי.

25
26 22. קביעות אלה מייטרות את הצורך בדיון פרטני במרבית ההיגדים נשוא התביעה, שכן על פי
27 האמור לעיל, חלקם הגדול לא נקשר למערער באופן אישי. נותרו שני היגדים. אדון בהם
28 בקצרה. אציין כבר עתה, כי לא מצאתי שיש בהם משום לשון הרע.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

23. בהיגד אחד נכתב כי "דומפה ושות' מתנגדים לרעיון שתי מדינות לשני עמים. הם רוצים אחת גדולה ודו - לאומית. אם זה תלוי בדומפה, ולרשטיין, זמביש ושות', הפלשתינאים יקבלו אזרחות, זכות הצבעה ואת המפתחות למדינה". בכתב התביעה נטען, כי המערער אינו תומך במדינה דו לאומית ואינו תומך גם ברעיון לתת לפלשתינאים אזרחות, זכות הצבעה ואת המפתחות למדינה.
24. בית משפט קמא אזכר היגד זה אך לא דן בו. מכל מקום, אין בדברים אלה משום לשון הרע על המערער. ביחס לחלקו הראשון של ההיגד, המערער אישר בכתב התביעה כי הוא מתנגד לרעיון שתי מדינות לשתי עמים. ביחס לחלק השני, הרי שלקורא סביר ברור מן המכלול כי מדובר בהערכה של המחברים לתוצאה שאליו תוביל לכאורה עמדתו של המערער ביחס לסוגיה זו. בנסיבות אלה, נמצא ההיגד האמור בגדרי סף הסיבולת הנזכר לעיל, ואין בו משום לשון הרע.
25. ההיגד האחרון העולה בתביעה הוא כי "אם דומפה, ולרשטיין וזמביש ימשיכו לתפוס את המדינה בביצים הפלשתינאים ייקראו על שמם רחוב, אות תודה לפעילותם רבת השנים לבנינה של מדינה פלשתינאית במימון היהודים". בית המשפט קמא לא אזכר ולא דן בהיגד האמור. יש ממש בקביעה (המשתמעת) כי גם בדברים אלה אין משום לשון הרע. הרישא של ההיגד האמור היא סלנג. במבחן האדם הסביר, היא אינה נושאת עמה ממד עובדתי של ממש, החורג מדרכי התנהגות שנזכרו בפסקה הקודמת לפרסום (לחצים וכו'). אשר לטענת המערער, כי אינו פועל ומעולם לא פעל לבנינה של מדינה פלשתינאית. מן המכלול עולה, כי כוונת המחברים הייתה לתוצאה הסופית אליה יובילו, בסופו של דבר, פעולותיו של המערער. אין מדובר בניסיון לייחס למערער אידיאולוגיה אותה הוא רואה לצנינים, כי אם באמירה ביקורתית, בוטה למדי, אשר אינה חורגת מסף הסיבולת הנזכר לעיל. ככזו, אין בה משום לשון הרע, על פי אמות המידה עליהן עמדתי.
26. הגנות. בית משפט קמא קבע בהקשר זה כי "הפרסום זוכה להגנות הקבועות בדין וזאת מטעמים אלו: ביחס לפרסום הנדון, גובר עיקרון חופש הביטוי על הזכות לשם טוב, אם בכלל נפגע; הפרסום מתייחס לציבור ועל כן אינו בר תביעה מכוח חוק איסור לשון הרע; הפרסום מהווה הבעת דעה בתום לב בעניין ציבורי".

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

27. לא ניתן לקבל קביעות אלה. אשר לקביעה כי עיקרון חופש הביטוי גובר על הזכות לשם טוב, הרי שככל שבית משפט קמא התיימר לייסד על קביעה זו הגנה נפרדת, העומדת לעצמה, לא היה לכך יסוד. הגנה כאמור אינה מצויה בחוק איסור לשון הרע. היא לא הוכרה על ידי בית המשפט העליון. בית משפט קמא לא דן כלל באפשרות להכיר בהגנה כאמור אשר לא עוגנה בחוק. גם אם אניח, כעניין עקרוני, כי אפשרות כאמור קיימת (ראו דברי כב' השופט חשין בע"פ 4675/97 רוזוב נ' מדינת ישראל פ"ד נג(4) 337 (1999), בפסקה 47), מדובר במהלך חריג ומרחיק לכת, הדורש תשתית של ממש. הדברים אמורים במיוחד, בשים לב לכך שבחוק איסור לשון הרע נקבע איזון עדין בין הזכות החוקתית לשם טוב, ובין אינטרסים נוגדים, ובהם זכות היסוד לחופש ביטוי. איזון זה מוצא ביטוי, בין היתר, בעיצובן ובתוכנן של ההגנות שנקבעו בדין. קביעת הגנה כללית אשר אינה מעוגנת בחוק עלולה להימצא מפרה איזון זה. בנסיבות המתוארות, לא ניתן למצוא בקביעותיו האמורות של בית המשפט בסיס להגנה בדין מפני אחריות בלשון הרע.
28. אשר לקביעה כי מדובר בפרסום המתייחס לציבור, הרי שקבעתי לעיל, כי בפרסום יש משום לשון הרע המתייחסת באופן אישי למערער. ממילא, בכל הנוגע לחלק זה של הפרסום, קביעה זו של בית משפט קמא אינה יכולה לעמוד.
29. אשר לקביעה בדבר הגנת תום הלב, הרי שגם היא אינה יכולה לעמוד. ראשית, מדובר בפרסום בעל אופי עובדתי, אשר ההגנה בדבר הבעת דעה אינה חלה עליו. שנית, אפילו הייתי סבור כי מדובר בהבעת דעה על איש ציבור, עליה חלה הגנת תום הלב, היה מקום לעשות בירור עובדתי (אשר לא נעשה) ביחס לתום ליבם של המחברים. היה מקום גם לברר את קיומו של מצע עובדתי, העומד ביסוד הדעה שהובעה. בהקשר זה נפסק, כי "אדם הנשען על 'הבעת דעה בתום לב' חייב להביא לידיעת הקורא את התשתית העובדתית עליה הוא מסתמך – ועל אותן עובדות להיות נכונות" (דברי כב' השופטת מ' בן פורת בע"א 723/74 הוצאת עיתון הארץ בע"מ נ' חברת החשמל לישראל בע"מ, פ"ד לא(2) 281 (1977), בפסקה 4 לפסק דינה). נפסק עוד (מ"מ הנשיא, כב' השופט מ' לנדוי, בד"נ 9/77 חברת החשמל לישראל נ' הוצאת עיתון הארץ בע"מ, פ"ד לב(3) 337 (1978), בעמוד 351), כי לשם ביסוסה של ההגנה נדרש כי "אדם סביר יכול היה להסיק את המסקנה שהייתה בגדר לשון הרע מן העובדות שצוינו בפרסום". בספרות צוין, בהקשר זה, כי "אם פרסום כולל טענה משמיעה המנוסחת כדעה מבלי לציין את העובדות שעליהן היא מסתמכת, אזי יש להתייחס

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

לדעה כאל קביעת עובדה, והגנת הבעת הדעה לא תחול עליה" (א' שנהר, דיני לשון הרע, בעמוד 316). יוצא, כי גם נימוק זה שבפסק הדין, אינו יכול לעמוד.

30. התוצאה היא, כי בכל הנוגע לחלק בפרסום, המייחס למערער שקרים וקומבינות, כמפורט לעיל, פסק דינו של בית משפט קמא אינו יכול לעמוד. יש לבטל חלק זה של פסק הדין, ולהחזיר את הדיון לבית משפט קמא, אשר יקיים בירור עובדתי של טענת האמת בפרסום שבפי המחברים לעניין זה.

31. עניינו של משיב 3. בית משפט קמא לא התייחס באופן פרטני למשיב זה. עם זאת, יש ממש בטענה כי לא היה בפרסום המיוחס למשיב זה, משום לשון הרע על המערער. המשיב אינו אחד ממחברי הספרון. זיקתו לתביעה נובעת מכך שבבלוג אותו הוא כותב ועורך התקבלה תגובת (טוקבק בלעז) בה צוטטו חלקים מן האמור בפרק 23. המשיב 3 סירב לפניות המערער למחיקת התגובת. בתגובת לא צוטט החלק בפרסום, המייחס למערער חוסר יושר. החלק שצוטט נוגע לדברים בפרסום, אשר אינם סבים אישית על המערער. זאת ועוד. הציטוט נעשה בנימה ביקורתית כלפי האחראים להוצאת הספרון. אי ההסכמה של המגיב לדברים, ונימתם הסרקסטית של דבריו, ברורים על פניהם ("כמה אבני חן נוצצות מתוך הספר 'שמאל לאומי' שבעל הבית הזה מפארו ומשבחו ומהללו ומקלסו ותאמינו לנו שמה שכתוב כאן מצונזר למען אניני הדעת והטעם שבין גולשינו"). בנסיבות אלה, ובהתחשב בכך שמלכתחילה פרסום הנעשה בתגובת אינו נושא לרוב אופי עובדתי, יש בסיס מוצק לקבוע כי האדם הסביר לא היה רואה בפרסום האמור משום לשון הרע. משכך, דין הערעור כנגד המשיב 3 להידחות.

התוצאה

32. דין הערעור ביחס למחברים להתקבל חלקית, על פי המפורט לעיל. הדיון מוחזר לבית משפט קמא, בהתאם להוראות שניתנו לעיל. נוכח התוצאה אליה הגעתי, המשקפת קבלה חלקית של טענות הצדדים, אציע לחבריי לא לעשות צו להוצאות. בה בעת, נוכח התוצאה אליה הגעתי, אציע כי פסיקת ההוצאות שנקבעה בבית משפט קמא תבוטל.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

33. אשר למשיב 3, הערעור נדחה. המערער יישא בהוצאות משיב זה בערכאת הערעור בסך של 7,500 ₪. סכום זה מביא בחשבון את סכום התביעה שהופנה נגד משיב זה, את היקף העבודה שנדרש, ואת הקביעות לעיל. לסכום האמור לא יצורף מע"מ. הוא ישולם מתוך העירבון שהופקד בקופת בית המשפט, ויועבר למשיב 3 באמצעות בא כוחו. יתרת העירבון תושב למערער באמצעות בא כוחו.

עודד שחם, שופט

6
7
8
9

סגן הנשיא משה דרורי:

1. אני מסכים לרובם של הדברים ושל המסקנות שפורטו והוצגו בחוות דעתו של חברי, כב' השופט עודד שחם.
2. ככל שמדובר בעניינו של המשיב 3 (פיסקאות 31 ו-33 לחוות דעתו) – הסכמתי היא מלאה. לכתחילה, לא היה מן הראוי ליצור יריבות עם משיב 3, ומשהגיע המערער לבית המשפט המחוזי, בערעור, מן הראוי היה כי יתרכז בעיקר, שהם המשיבים 1 ו-2 כותבי הספר. משהגעתי למסקנה זו, כמו למסקנה אליה הגיע חברי כב' השופט עודד שחם – כי לא היה ראוי להגיש התביעה כנגד משיב 3 – מקובלות עליי, הן הנמקותיו של חברי, בפיסקה 31, והן חיוב המערער בהוצאות משפט ושכ"ט למשיב 3, כדי לכסות את הוצאותיו הממשיות.
3. אשר למשיבים 1 ו-2, עמדתי היא כי לא רק שיש לקבל את הערעור, באופן חלקי, כפי שהציע חברי, אלא יש להרחיב תוצאה זו מעבר למסגרת המצומצמת שבה הלך חברי, השופט שחם. לטעמי, לשון הרע כלפי המערער, חלה גם על ההיגדים שפורטו בפיסקאות 14 ו-15. קשה לי לקבל את עמדת חברי כאילו הטקסט, כלשון דברי חברי, בפיסקה 15, "ניתן לפרוש סביר כמתייחס לציבור, להבדיל מן המערער עצמו". משהוצע למחברים, המשיבים 1-2, לפרסם התנצלות, ולומר כי הם חוזרים בהם מהדברים שנכתבו כלפי המערער, אישית, מבלי לגרוע שהוא זה מעמדתם העקרונית כלפי "המתנחלים" ו"תומכיהם" והמשיבים לא הסכימו

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

לכך, מהווה הדבר ראייה, כי מבחינת המשיבים, לפחות, יש להשאיר הטקסט שכתבו כמות שהוא.

אם המחבר מפרש את מה שכתב כי דבריו מכוונים כלפי פלוני (המערער), כיצד ניטול אנו, בית המשפט, חירות לפרש את הטקסט כחל על הציבור בלבד, כנאמר בקטע המצוטט.

4. חברי מוסף ואומר, כל לפי כללי הפרשנות שנקבעו בפרשת הרציקוביץ, הדין הוא כי "במקרה של ספק יש להעדיף פירוש הנותן תוקף לחופש הביטוי" (פיסקה 15 סיפא לחוות דעתו).

5. אינני בטוח כי המסקנה היחידה העולה מפסק הדין האמור הוא דווקא זו.

6. על כל פנים, לי אין ספק, ולכן, אין תחולה לכלל האמור.

7. לא זו אף זו, מקומו של כלל זה, לפי הבנתי, הוא כדי לעודד ביקורת ציבורית בכלי התקשורת, כחלק מתפקידם החברתי, בקונטקסט של "סיקור עיתונאי" (מונח המופיע, שם, בעמ' 572 למעלה, בחוות דעתו של הנשיא, כב' השופט אהרן ברק), או של "אנשי התקשורת" (מונח המוזכר בחוות דעתו של כב' השופט – כתוארו אז – אליעזר ריבלין, בעמ' 576, בין האותיות א-ב). לצורך השוואה, ראו גם: דנ"א 2121/12 פלוני נ' ד"ר אילנה דיין (2014), בו יש התייחסות לדוקטרינת "הגנת העיתונות הראויה".

8. לא כן המקרה שבפנינו, שבו החליטו המחברים, המשיבים 1-2, לכתוב ספר כללי (ראה: פסקאות 1-2 לחוות דעתו של חברי, השופט שחם). כאשר אין מחויבות חברתית תקשורתית, אין לחץ של מועד הגשת המאמר לדפוס, ועתותיו של המחבר בידו, יידע הוא – ומחברים אחרים בעתיד – כי רשאים הם להעלות ביקורת ציבורית כללית, ככל שיעלה רצון בעיניהם. אך, כאשר בוחרים הם לכתוב את שמו של פלוני, בשר ודם, הזכאי לשמו הטוב, חשופים הם לתביעה לפי חוק איסור לשון הרע (לא למותר לחזור ולשנן ולהזכיר כי המחוקק שינה את שם החוק והוסיף לו את המילה "איסור", ללמדך, כי הכלל הוא שיש איסור על לשון הרע – המהווה עבירה פלילית ועוולה אזרחית, ורק אחר כך רשאים אנו לפנות לחריגים ולהגנות).

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

9. מכאן עולה כי, אם דעתי תישמע, יש להחזיר לבית משפט השלום את התיק כולו, ועליו לדון בכל מילה ומילה של פרק 23 של הספרון, המהווה פגיעה בשמו של המערער, ללא החלוקה המוצעת על ידי חברי, בפיסקאות 14-25 לחוות דעתו. בעיניי, גם הדברים שלהשקפת חברי, במיוחד בפיסקאות 23-24, אינם היגדים שהם לשון הרע, הרי שלפי הבנתי, הם כאלה, הכוללים פגיעה בשמו הטוב של המערער; כל עוד מסרבים המשיבים להתנצל על דבריהם, כלפי המערער, אישית, זכאי המערער ליומו בבית משפט, כדי להוכיח את תביעתו לפי חוק איסור לשון הרע (הערותיו של חברי, לעניין העדר עילה, על פי חיקוקים אחרים, כמוזכר בהערה 2 לחוות דעתו – מקובלים עליי, ואני מאמצם).

10. למסקנתי זו, בדבר ההיקף של הלשון הרעה כלפי המערער, יש גם השלכה על חיוב ההוצאות ושכ"ט עו"ד. חברי, שהגיע למסקנתו, לפיה יש לקבל חלק מן הערעור, נתן לכך ביטוי בביטול חיוב המערער בהוצאות משפט, כלפי משיבים 1-2 בבית משפט קמא (אינני דן בחיוב ההוצאות כלפי משיב 3, המקובל עליי), וקביעה כי בבית משפט זה לא יהיה חיוב בהוצאות משפט בין המערער לבין משיבים 1-2, "נוכח התוצאה אלי הגעתי, המשקפת קבלה חלקית של טענות הצדדים" (פיסקה 32 לחוות דעתו).

11. לשיטתי, משזכה המערער במלוא הערעור כנגד המשיבים 1-2, יש לזכותו בהוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בשיעור של 7,500 ₪ (הזהה לסכום שבו חויב המערער ביחסיו עם המשיב 3), ובסכום זה יחויבו שני המשיבים 1 ו-2, שניהם יחד וכל אחד לחוד.

משה דרורי, שופט

סגן נשיא

הנשיא דוד חשין:

אני מסכים לחוות דעתו של חברי הנכבד השופט עודד שחם. דעת לנבון נקל, כי במחלוקת (החלקית) שנפלה בינו לבין חברי הנכבד סגן הנשיא דרורי, דעתי כדעת הראשון.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 60587-12-14
21 יולי 2015

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם

ד. ח. ז.

דוד חשין, נשיא

1
2
3
4
5
6

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט שחם.

ניתן היום, ה' אב תשע"ה, 21 יולי 2015, בהיעדר הצדדים.

✓

עודד שחם, שופט

ד. ח. ז.

משה דרורי, סגן נשיא

ד. ח. ז.

דוד חשין, נשיא

7
8